

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część CLV. — Wydana i rozesłana dnia 6. listopada 1915.

Treść: (M 327. i 328.) 327. Obwieszczenie, w sprawie ustanowienia i opisania herbu krajów austriackich. — 328. Obwieszczenie, w sprawie herbu, przeznaczonego do używania we wspólnych instytucjach austriacko-węgierskiej Monarchii.

327.

**Obwieszczenie c. k. Prezydenta
Ministrów z dnia 3. listopada 1915,
w sprawie ustanowienia i opisania herbu krajów
austriackich.**

Jego c. i k. Apostolska Mość raczył Najwyższem pismem odrečnem z dnia 10. paździer-

nika 1915 ustanowić herb krajów austriackich według załączonych wraz z opisem heraldycznym rysunków (załączniki 1. do 3.).

Oglasza się niniejszym to Najwyższe postanowienie z uwagą, że stosownie do tego należy we wszystkich wypadkach należytego używania austriackiego herbu państwowego ma być użyty ustanowiony według Najwyższego postanowienia nowy herb.

Stürgkh wr.

Opis herbu krajów austriackich.

Herb krajów austriackich ustanawia się teraz w dwu kategoryach: „średni” (I) i „mały” (II), podczas gdy zestawienie „wielkiego” zastrzega się na czas późniejszy.

Do średniego herbu Austrii został — podobnie, jak do tej samej kategorii herbu Węgier — przyjęty herb znajdujących się pod wspólnym zarządem, jednak do żadnego z tych obydwu państw niewielionych krajów Bośni i Hercegowiny.

I. Herb średni.

Średni herb Austrii składa się z czterech, ułożonych jedna na drugiej tarcz: tarczę tylną (d), głównej (c), środkowej (b) i sercowej (a).

a) — Tarczę sercową tworzy herb „Domu Austriackiego”: Srebrna belka w czerwonem polu.

b) — Tarcza środkowa jest podzielona, u góry raz a u dołu dwa razy z góry na dół przecięta i łączy herby dawnych krajów dziedzicznych:

1. (U góry, strona prawa.) Arcyksięstwo Austrii poniżej Anizy: pięć (2, 2, 1) złotych orłów w niebieskiem polu.

2. (U góry, strona lewa.) Arcyksięstwo Austrii powyżej Anizy: Pole przecięte z góry na dół, z przodu złoty orzeł w czarnem polu, z tyłu pole trzy razy z góry na dół przecięte, naprzemian srebrne i czerwone.

3. (U dołu, strona prawa.) Księstwo Styryi: W zielonym polu srebrna pantera z czerwonymi rogami i srebrnymi szponami, wyzwajająca z paszczy płomień.

4. (U dołu, strona lewa.) Księstwo Karynty: Pole przecięte z góry na dół, z przodu trzy czarne lwy, kroczące jeden nad drugim w złotem polu, z tyłu srebrna belka w czerwonem polu.

5. (U dołu, w środku.) Księstwo Krainy: W srebrnym polu niebieski orzeł z koroną cesarską, o czerwonym dziobie i takich szponach, który nosi na piersi i skrzydłach klamrę we formie półksiężyca, podzieloną w dwa szeregi po siedm złotych i czerwonych pól szachownicy.

c) — Tarcza główna jest dwa razy przecięta z góry na dół a trzy razy poprzecznie, przy czem linia dzieląca pomiędzy środkowemi polami trzeciego i czwartego rzędu jest wysunięta o pół wysokości pola w dół, środkowe pole trzeciego rzędu także z góry na dół przecięte a w samo pole najniższego szeregu wsunięty klin:

1. (Górny rząd, środek.) Królestwo Czech: W czerwonem polu srebrny lew w złotej koronie i złotych szponach o podwójnym ogonie.

2. (Górny rzząd, strona prawa.) Królestwo Galicyi i Lodomeryi: W niebieskim polu czarny kruk, kroczący na czerwonej belce, poniżej trzy (2, 1) złote korony.

3. (Górny rzząd, strona lewa.) Królestwo Dalmacyi: W niebieskim polu trzy (2, 1) zwrócone ku widzowi złote lwy w złotych koronach.

4. (Drugi rzząd, strona prawa.) Księstwo Górnego i Dolnego Śląska: W złotem polu czarny orzeł w złotej koronie, o złotym dziobie i takich szponach, noszący na piersi i skrzydłach zagiętą, srebrną klamrę, zakończoną listkami konicznymi i zaopatrzoną w środku krzyżykiem.

5. (Drugi rzząd, strona lewa.) Księstwo Solnogrodu: Pole przecięte z góry na dół, z przodu czarny lew, z tyłu srebrna belka w czerwonem polu.

6. (Trzeci rzząd, strona prawa.) Margrabstwo Moraw: W niebieskim polu podzielony na czerwone i złote pola szachownicy orzeł o złotej koronie, złotym dziobie i takich szponach.

7. (Trzeci rząd, strona lewa.) Uksiążcone hrabstwo Tyrolu: W srebrnym polu czerwony orzeł o złotej koronie, złotym dziobie i takich szponach, którego każde skrzydło jest zaopatrzone złotą, zakończoną listkiem koniczyny klamrą.

8. (Trzeci rząd, środek, strona prawa.) Kraj Przedarulanii: Czerwona, troista chorągiew kościelna w srebrnym polu.

9. (Trzeci rząd, środek, strona lewa.) Margrabstwo Istryi: Złoty koziół o czerwonych rogach, kroczący w niebieskim polu.

10. (Dolny rząd, strona prawa.) Księstwo Bukowiny: W przeciętem, niebieskiem i czerwonem polu zwrocona ku widzowi, naturalna głowa żubra pomiędzy trzema (1, 2) sześciopromiennymi złotemi gwiazdami.

11. (Dolny rząd, strona lewa.) Bośnia i Hercegowina: W złotem polu wystające z lewego brzegu tarczy ze srebrnych obłoków, zgięte, odziane czerwono ramię, trzymające w nagiej pięści dobytą, krzywą szable o złotej rękojeści.

12. (Dolny rząd, środek.) Uksiążcone hrabstwo Gorycy i Gradyški: Pole przedzielone; z powodu przecięte na ukos, u góry w niebieskiem polu złoty lew o złotej koronie, u dołu przecięte w przeciwnym kierunku pięć razy na ukos srebrne i czerwone pole (Gorycya); z tyłu w przedzielonym, złotem i niebieskiem polu srebrny krzyż kotwiczny (Gradyška).

13. (Wsunięty klin.) Bezpośrednio podległe miasto Tryest: Pole rozzielone, u góry w złotem polu czarny, dwugłowy orzeł, noszący na każdej głowie królewską koronę, o złotym dziobie i takich szponach, u dołu srebrna belka w czerwonym polu, którą przecina wyrastające z dolnego szpicu złote ostrze (t. zw. lana Sergiusza).

d) — Tarcza tylnej okazuje jako symbol dziedzicznej godności cesarskiej, w złotem polu czarnego, dwuglowego orła o złotym dziobie i złotych szponach, który ma na obydwu głowach królewskie korony i trzyma w swym prawym szponie miecz i berło, a w lewym jabłko państowe.

Na tarczy tylnej spoczywa austriacka korona cesarska.

Jako podtrzymujący tarczę służą dwa, stojące na ciągnącym się u dołu tarczy złotym ornamencie, u dołu złote, u góry czarne gryfy o złotych dziobach i takich szponach.

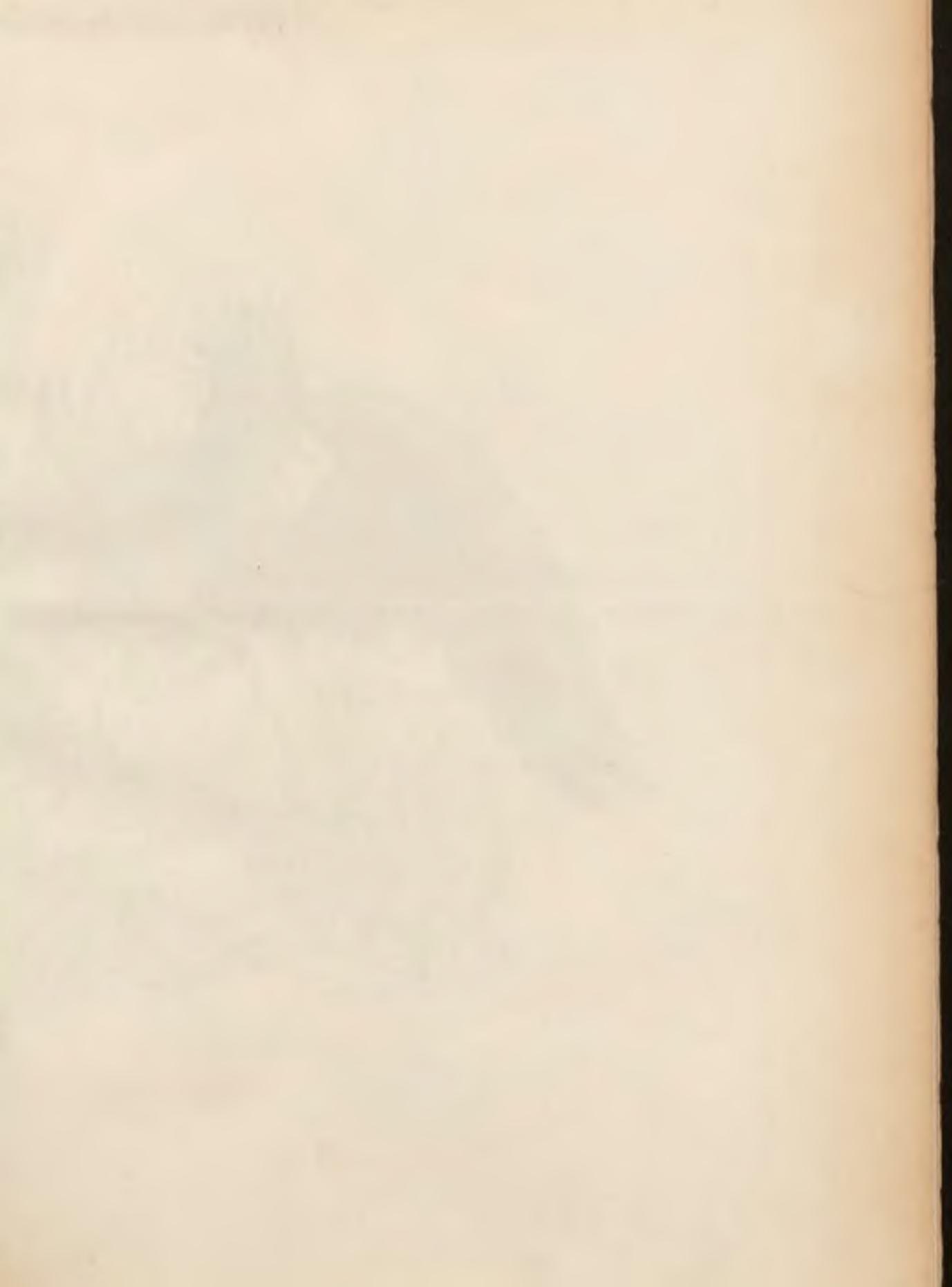
Stosownie do dawno zaprowadzonego zwyczaju można średni herb wyobrazić także w ten sposób, że przedstawia się wyjętego z tylnej tarczy, jednak niezmienionego w odtworzeniu dwuglowego orła, wolno unoszącego się. W tym wypadku należy umieścić koronę cesarską wraz z wzlatującymi u boku wstęgami („Pendenzen“) w środku ponad głowami orła.

II. Herb mały.

Mały herb Austryi składa się z unoszącego się wolno, czarnego, dwuglowego orla ze złotymi dziobami i takimi szponami, noszącego na obydwu głowach królewskie korony, trzymającego w swych szponach po prawej stronie miecz i berło, a po lewej jabłko państowe; na jego piersiach spoczywa czerwona tarcza, przez którą przebiega srebrna belka.

Ponad głowami orla wznosi się austriacka korona cesarska z wzlatującymi u boków wstęgami („Pendenzen“).

Dwuglowego orła małego austriackiego herbu można w razie potrzeby — jak naprzekład w małym wspólnym herbie austriacko-węgierskiej Monarchii — przedstawić także w złotej tarczy. W takim razie należy koronę cesarską ponad jego głowami umieścić na tej tarczy, jednakże z opuszczeniem wstęg.

Rysunek średniego herbu królewskiego

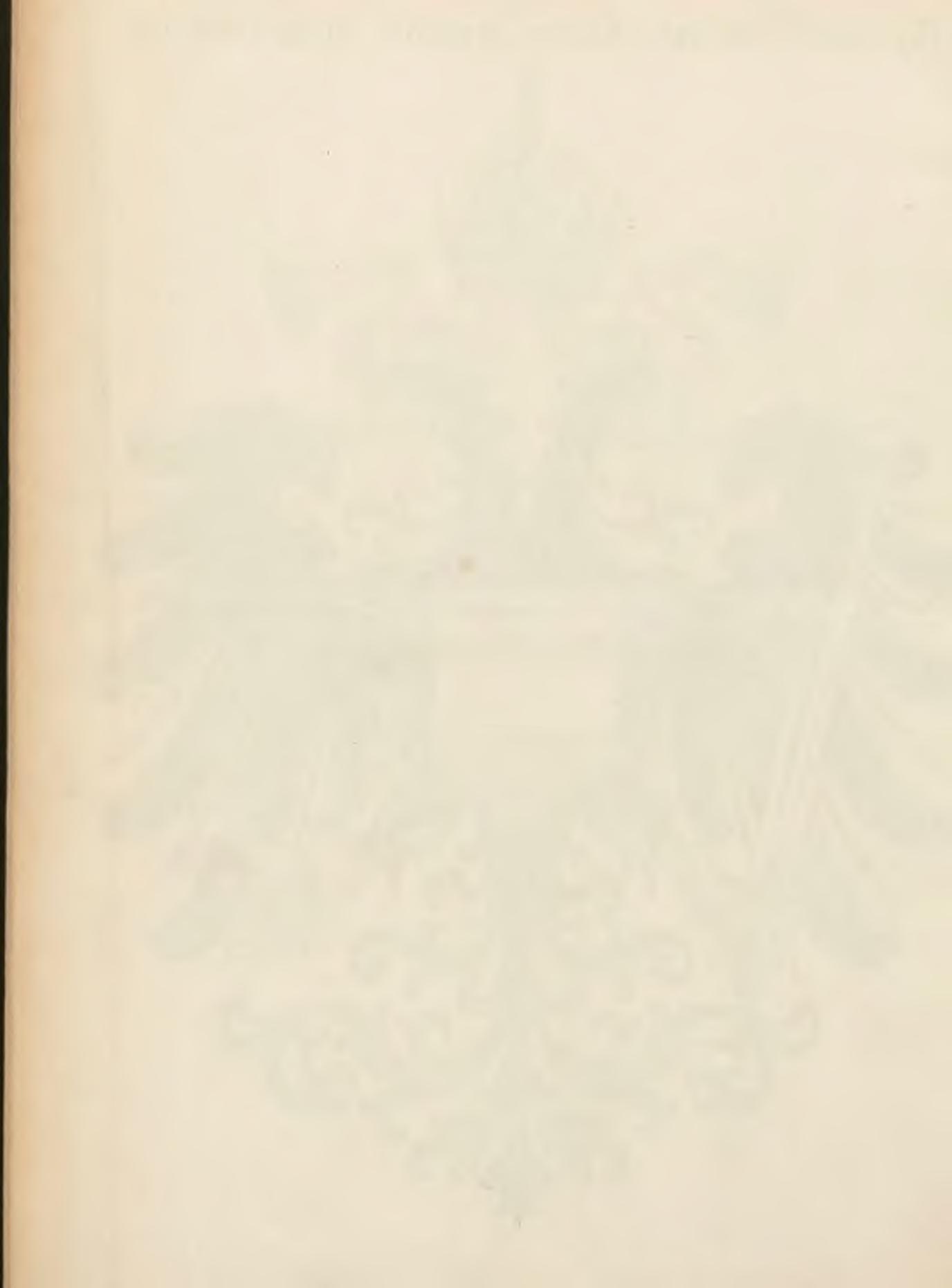
go herbu krajów austryackich.

Rysunek małego herbu krajów austryackich.

**Obwieszczenie c. k. Prezydenta
Ministrów z dnia 3. listopada 1915,
w sprawie herbu, przeznaczonego do używania
we wspólnych instytucjach austriacko-węgierskiej
Monarchii.**

Jego c. i k. Apostolska Mość raczył wystosowaniem do Ministra c. i k. Domu i spraw zagranicznych Najwyższem pismem odręcznym z dnia 11. października 1915 zarządzić używanie odpo-

wiadającego stosunkom prawno-państwowym herbu dla wspólnych instytucji austriacko-węgierskiej Monarchii i ustanowić wspólny herb, składający się z połączonych herbem Najwyższego Domu herbów Austrii i Węgier, według załączonych wraz z heraldycznym opisem rysunków (załączniki 1. do 3.).

To Najwyższe zarządzenie ogłasza się niniejszym z uwagą, że potrzebne zarządzenia co do używania nowego herbu przez wspólne instytucje centralne i w służbie zagranicznej wyda Minister c. i k. Domu i spraw zagranicznych.

Stürgkh wlr.

Opis wspólnego herbu.

Wspólny herb ustanawia się obecnie w dwóch kategoriach: „średni” (I) i „mały” (II), natomiast zestawienie „ wielkiego“ odracza się na czas późniejszy.

W tym celu łączy się umieszczone obok siebie, zamykające się w sobie zupełnie herby złoty nierozielne w Monarchię zjednoczonych Państw Austrii (B) i Węgier (C) — do których obydwo w herbie średnim dołącza się aż do chwili uregulowania ich prawno-państwowego stanowiska w Monarchii, herb Bośni i Hercegowiny — sięgającym ponad tarcze i otoczoną kolją orderu Złotego Runa herbem Najwyższego Domu Panującego (A) i zaczepniętą z Sankt Peterburgu pragmatycznej, względnie z § 7. węgierskiego II. artykułu ustawy z roku 1722/3 dewizę „INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER“.

I. Herb średni.

Ten herb tworzą ustanowione w obydwu państwach Monarchii herby średnie wraz ze swymi koronami i po jednej, odpowiedniej figurze, trzymającej tarczę, w ten sposób, że podstawa ich tworzy złoty ornament, przeplatany wstęgą z dewizą a między niemi znajdują się także trzy najwyższe ordery zasługi.

A. Herb Najwyższego Domu jest położony na tarczach obydwu państw Austrii i Węgier w ten sposób, że zachodzi za obydwie, jednakowoż ponad niego wznoszą się historyczne korony obydwu herbów państwowych: austriackiej korony cesarskiej i świętej korony węgierskiej.

Tarcza tego herbu jest przedzielona dwa razy i uwidoczniła w środkowym polu srebrną belkę w czerwonym polu („Dom austriacki“), po prawej stronie czerwonego lwa o niebieskiej koronie, pazurach i języku w złotem polu (habzburgskiego) a po lewej czerwoną pochyłą belkę w złotem polu z trzema leżącymi ukośnie na niej ociosanymi srebrnymi orłami (lotaryński).

Tarczę pokrywa przysługująca cesarskim księciom i arcyksiążętom Austrii i królewskim księciom Węgier siedmiołatkowa korona królewska a otacza kolja orderu Złotego Runa.

B. Umieszczony po prawej stronie herb krajów austriackich składa się z czterech smieszczenych na sobie tarcz: tylnej (d), głównej (c), średniej (b) i sercowej (a).

a) — Tarczę sercową tworzy herb „Domu Austriackiego“: Srebrna belka w czerwonym polu.

b) — Tarcza środkowa jest podzielona, u góry raz, u dołu dwa razy, z góry na dół przecięta i łączy w sobie herby dawnych krajów dziedzicznych:

1. (U góry, strona prawa.) Arcyksięstwo Austrii poniżej Anisy: Pięć (2, 2, 1) złotych orłów w niebieskiem polu.

2. (U góry, strona lewa.) Arcyksięstwo Austrii powyżej Anisy: Pole przecięte z góry na dół, z przodu złoty orzeł w czarnym polu, z tyłu pole trzy razy z góry na dół przecięte, na przemian srebrne i czerwone.

3. (U dołu, strona prawa.) Księstwo Styrii: W zielonym polu srebrna pantera z czerwonymi rogami i srebrnymi szponami, wyzwijająca z paszczy płomień.

4. (U dołu, strona lewa.) Księstwo Karynty: Pole przecięte z góry na dół, z przodu trzy czarne lwy, kroczące jeden nad drugim w złotem polu, z tyłu srebrna belka w czerwonym polu.

5. (U dołu, w środku.) Księstwo Krainy: W srebrnym polu niebieski orzeł z koroną cesarską, o czerwonym dziobie i takich szponach, który nosi na piersi i skrzydłach klamrę we formie półksiężyca, podzieloną w dwa szeregi po siedm złotych i czerwonych pól szachownicy.

c) — Tarcza główna jest dwa razy przecięta z góry na dół a trzy razy poprzecznie, przy czem linia dzieląca pomiędzy środkowemi polami trzeciego i czwartego rzędu jest wysunięta o pół wysokości pola w dół, środkowe pole trzeciego rzędu także z góry na dół przecięte a w samo pole najniższego szeregu wsunięty klin:

1. (Górny rząd, środek.) Królestwo Czech: W czerwonem polu srebrny lew w złotej koronie i złotych szponach o podwójnym ogonie.

2. (Górny rząd, strona prawa.) Królestwo Galicyi i Lodomeryi: W niebieskiem polu czarny kruk, kroczący na czerwonej belce, poniżej trzy (2, 1) złote korony.

3. (Górny rzząd, strona lewa.) Królestwo Dalmacji: W niebieskiem polu trzy (2, 1) zwrócone ku widzowi złote lwy w złotych koronach.

4. (Drugi rzząd, strona prawa.) Księstwo Górnego i Dolnego Śląska: W złotem polu czarny orzeł w złotej koronie, o złotym dziobie i takich szponach, noszący na piersi i skrzydłach zagiętą, srebrną klamrę, zakonfaloną listkami koniczyny i zaopatrzoną krzyżykiem.

5. (Drugi rzząd, strona lewa.) Księstwo Solnogrodu: Pole przecięte z góry na dół, z przodu czarny lew, z tyłu srebrna belka w czerwonem polu.

6. (Trzeci rzząd, strona prawa.) Margrabstwo Moraw: W niebieskiem polu podzielony na czerwone i złote pola szachownicy orzeł o złotej koronie, złotym dziobie i takich szponach.

7. (Trzeci rzząd, strona lewa.) Uksiążęcione hrabstwo Tyrolu: W srebrnym polu czerwony orzeł o złotej koronie, złotym dziobie i złotych szponach, którego kaźde skrzydło jest zaopatrzone złotą, zakonfaloną listkiem koniczyny klamrą.

8. (Trzeci rzząd, środek, strona prawa.) Kraj Przedarulanii: Czerwona, troista chorągiew kościelna w srebrnym polu.

9. (Trzeci rzząd, środek, strona lewa.) Margrabstwo Istrii: Złoty koźiół o czerwonych rogach, kroczący w niebieskim polu.

10. (Dolny rzząd, strona prawa.) Księstwo Bukowiny: W przeciętem, niebieskiem i czerwonem polu zwrócona ku widzowi, naturalna głowa żubra pomiędzy trzema (1, 2) sześciopromiennymi złotemi gwiazdami.

11. (Dolny rzząd, strona lewa.) Bośnia i Hercegowina: W złotem polu wystające z lewego brzegu tarczy ze srebrnych obłoków, zgięte, odziane czerwono ramię, trzymające w nagiej pięści dobytą, krzywą szabłę o złotej rękojeści.

12. (Dolny rzząd, środek.) Uksiążęcione hrabstwo Gorycy i Gradyski: Pole przedzielone; z przodu przecięte na ukos, u góry w niebieskiem polu złoty lew o złotej koronie, u dołu przecięte w przeciwnym kierunku pięć razy na ukos srebrne i czerwone pole (Gorycy); z tyłu w przedzielonym, złotem i niebieskiem polu srebrny krzyż kotwiczny (Gradyska).

13. (Wsunięty klin.) Bezpośrednio podległe miasto Tryest: Pole rozdzielone, u góry w złotem polu czarny, dwugłowy orzeł, noszący na każdej głowie królewską koronę, o złotym dziobie i takich szponach, u dołu srebrna belka w czerwonem polu, którą przecina wyrastające z dolnego szpicu złote ostrze (t. zw. lanca św. Sergiusza).

d) — Tarcza tylnej okazuje jako symbol dziedzicznej godności cesarskiej, w złotem polu czarnego, dwugłowego orła o złotym dziobie i złotych szponach, który ma na obydwu głowach królewskie korony, trzyma w swym prawym szponie miecz i berło, a w lewym jabłko państwowie.

Na tarczy tylnej spoczywa austriacka korona cesarska; tarczę dzierży stojący po prawej stronie, złoty, u górnej części czarny gryf o złotym dziobie i złotych szponach.

C. Umieszczony po lewej stronie zjednoczony herb krajów świętej korony węgierskiej posiada tarczę tylną (b) z położoną na niej tarczą sercową (a).

a) — Przecięta z góry na dół tarcza sercowa zawiera mały herb państwa węgierskiego: Po prawej stronie pole przedzielone siedm razy barwą czerwoną i srebrną a po lewej w czerwonym polu troiste zielone wzniesienie, którego najwyższą środkową wypukłość wieńczy złota korona z podwójnym krzyżem srebrnym o rozszerzających się u końców ramionach.

b) — Tarcza tylna składa się z czterech części i z przeciętego z góry na dół, wysuniętego o zagiętych bokach ostrza:

1. (U góry, strona prawa.) Królestwo Dalmacji: W niebieskiem polu trzy (2, 1) zwrócone ku widzowi złote lwy w złotych koronach.

2. (U góry, strona lewa.) Królestwo Kroatii: W pięciu rzędach po pięć srebrnych i czerwonych pól szachownicy.

3. (U dołu, strona prawa.) Królestwo Slawonii: W niebieskiem polu, pod czerwoną gwiazdą o sześciu ostrzach i złotych brzegach i promieniach, czerwona belka, obrębiona dwoma wążkami, zagiętymi falisto srebrnemi belkami, na której biegnie oddana według natury kuna.

4. (U dołu, strona lewa.) Siedmiogród: Pole rozzielone wążką, czerwoną belką; u góry w niebieskiem polu wyrasta czarny orzeł o złotym dziobie, który po prawym górnym boku ma promienne, złote słońce, a po lewym srebrny ubywający półksiężyc; u dołu w złotem polu siedm (4, 3) czerwonych wież (zamków) z zamkniętymi bramami, uwieńczonych dwoma zębatymi gankami, z których górne posiadają po trzy, a dolne po cztery blanki; pomiędzy gankami po dwa okna.

5. (Ostrze, strona prawa.) Bośnia i Hercegowina: W złotem polu wystające z lewego brzegu tarczy ze srebrnych obłoków, zgięte, odziane czerwono ramię, trzymające w nagiej pięści dobytą, krzywą szabłę o złotej rękojeści.

6. (Ostrze, strona lewa.) Fiume: W czerwonym polu na skale zwrócony w lewo czarny dwugłowy orzeł o złotych dziobach i szponach, trzymający lewe szpono na leżącej, brązowej urnie, z której wylewa się obficie woda do stóp skały; nad głowami orła wznosi się korona cesarska z niebieskim podkładem, z dwoma rozlatującymi się niebieskimi wstęgami.

Na tarczy stoi święta korona węgierska a tarczę dzierży z lewej strony unoszący się, odziany biało anioł.

Pod otaczającym tarczę Najwyższego Domu panującego orderem Złotego Runa znajdują się najwyższe ordery zasługi w ten sposób, że pomiędzy tarczami obydwu herbów państwowych umieszczone są w jednym szeregu pod drugim u góry wojskowy order Marii Teresy wraz ze swoją czerwono-biało-czerwoną wstęgą, tuż pod nim królewsko-węgierski order św. Stefana i austriacki cesarski order Leopolda — obydwa ostatnie ze swymi koljami.

Przeczą stanowiący podstawę całego rysunku ornament przewija się bramowaną złotem srebrną wstęgą z dewizą „INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER“, w czarnem, lapidarnem pismie.

II. Herb mały.

Ten utworzony jest tym samym sposobem, co herb średni, jednak z opuszczeniem figur, trzymających tarczę i orderów zasługi, ze złączonych herbem Najwyższego Domu cesarskiego (A) i wstęgą z dewizą, małych herbów państw Austryi (B) i Węgier (C).

A. Herb Najwyższego Domu Panującego pozostaje tu w zupełności ten sam, co w średnim herbie. (Patrz wyżej I, A.)

B. Mały herb Austryi składa się ze złotej tarczy, w której uwidoczniony jest czarny orzeł dwugłowy ze złotymi dziobami i szponami, noszący na obydwu głowach królewskie korony, dzierzący w prawym szponie miecz i berło a w lewym jabłko państwowie (Symbol godności cesarskiej). Na piersi orla leży czerwona tarcza sercowa, przez którą jest przeciągnięta srebrna belka („Dom Austryi“). Na tarczy stoi austriacka korona cesarska.

C. Mały herb Węgier uwidacznia czarną, rozzieloną z góry na dół tarczę, po prawej stronie pole przedzielone siedm razem barwą czerwoną i srebrną, a po lewej w czerwonym polu zielone troiste wznieśienie, którego najwyższą, środkową wypukłość wieńczy złota korona z podwójnym krzyżem srebrnym o rozszerzających się u końców ramionach. Na tarczy spoczywa święta węgierska korona.

Tuż pod tarczami jest umieszczona srebrna, bramowana złotem wstęga z dewizą „INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER“ w czarnem, lapidarnem pismie:

Rysunek średniego ws

ego wspólnego herbu.

Rysunek malego wspólnego herbu.

